

NOTAT

- magasin om demokrati og Europa

Det danske formandskab

TEMA:

Et krise- formandskab

Ved årsskiftet overtager Danmark det roterende EU-formandskab. Vi indgår i en såkaldt formandskabstrio sammen med Polen, som havde formandskabet i efteråret 2011 og Cypren, som overtager formandskabet i efteråret 2012.

Det er ti år siden, vi sidst har haft et EU-formandskab, og meget har ændret sig siden da. Derfor kigger vi i dette temanummer nærmere på, hvor stor indflydelse man egentlig har på EU's dagsorden via et formandskab.

Vi giver også et vue hen over de politik-områder, der bliver forhandlet om under formandskabet. Her kigger vi på hovedpunkterne på den officielle agenda, men vi mener også, det er vigtigt at zoome ind på nogle af de væsentlige emner, der ikke nødvendigvis kommer til at rydde forsider i andre medier.

Og så vier vi særlig opmærksomhed til Eurokrisen, dens årsager og konsekvenser. Ikke blot fordi krisehåndtering kommer til at dominere formandskabets arbejde, men også fordi krisen har rystet både Euroen og EU helt grundlæggende.

Der er i de forløbne måneder blevet lagt op til drastiske ændringer i EU-samarbejdet; ændringer, der understøtter én bestemt politisk-økonomisk tankegang. Men der bliver i stigende grad i offentligheden stillet spørgsmålstejn ved den snævre besparelsesorienterede tankegang, som ligger til grund for Eurosamarbejdet. Er der plads til andre måder at tænke økonomi på? Det undersøger vi også i dette nummer.

/red.

Helles agenda

AGENDA. Formandskabets samlede program bliver først endeligt offentliggjort i januar, men dagsordenen ligger fast.

Finansiell ramme

Det har længe stået klart, at EU's budgetramme for årene 2014-2020, den såkaldte *flerårige finansielle ramme*, ville toppe dagsordenen under det danske EU-formandskab. Som man kan læse i artiklen på side 4-6, så har krisen dog stjålet en solid bid af denne dagsorden, ligesom også to valg i Frankrig gør det usandsynligt, at EU kommer frem til en aftale på området under det danske formandskab.

Forhandlingerne vil dreje sig om budgettets størrelse, hvordan budgetposter som landbrugspolitik og strukturmidler skal fordeles indbyrdes. Centralt er også spørgsmålet om hvilken balance, der skal være mellem de lande, der modtager EU-midler, og de, der bidrager til budgettet. Og så bliver der diskussion om, hvorvidt EU skal have egne indtægter uden om medlemslandenes bidrag, hvilket man kan læse mere om i artiklen på side 7.

Krise

Punktet *en stærk og ansvarlig økonomi*, der med andre ord er et krisepunkt, står også højt på dagsordenen. EU's seneste bud på en krisestrategi blev fastlagt på EU-topmødet den 8.-9. december i form af en traktat, der skal falde på plads i marts, men det store spørgsmål er selvfølgelig, om strategien overhovedet kan føre os ud af krisen. Det kigger vi nærmere på i behandlingen af december-topmødet på side 14-15, ligesom vi har viet alle siderne fra 13-19 til behandlingen af krisen, dens konsekvenser og mulige udveje.

Vækst i Europa

Dagsordenspunktet *vækst i Europa*, herunder grøn vækst, er et af de punkter, som

den danske regering håber at kunne præge via formandskabet. Men også reformer og digitalisering af det indre marked, udbudsregler m.m. gemmer sig under dette dagsordenspunkt. Ikke store prestigøse emner, men vigtige detailforhandlinger. Det kan man blandt andet læse om på side 4-6.

Retlige og indre anliggender

Området *Retlige og Indre Anliggender (RIA)*, er et af de områder, hvor EU bevæger sig meget hurtigt for tiden. Under Stockholm-programmet skal bl.a. asylområdet til behandling. Det kigger vi på, side 10.

Et styrket EU på den globale scene

Det sidste punkt på dagsordenen under Danmarks formandskab har overskriften *et styrket EU på den globale scene*, og på dette område overlader Danmark et stykke hen ad vejen formandsstolen til Catherine Ashton, men leder dog forhandlingerne på handel, naboskab og udvidelse. Det sidste ser vi nærmere på, side 12-13.

Åbenhed, udstationering og fiskeri

Et hav af andre sager vil også komme på dagsordenen under det danske formandskab, blandt andet finanstransaktionskat, fødevarerespekulation og arbejdstider. Vi har ikke plads til at behandle dem alle, men har dog kigget på nogle af de sager, som ikke med sikkerhed får så meget spalteplass i dagbladene, nemlig de lukkede forhandlinger om en ny åbenhedsforordning (side 8), revideringen af det omstridte udstationeringsdirektiv (side 9) og reformen af EU's interne fiskeripolitik (side 12). ♦

Efter redaktionens afslutning præsenterede Europaminister Nikolai Wammen det danske EU-formandskabs prioriteter for pressen i Bruxelles. Prioriteterne dækker over punkterne i ovenstående artikel, men er blevet kommunikativt rettet til og lyder således nu: "et ansvarligt Europa", "et dynamisk Europa", "et grønt Europa" og "et sikkert Europa".

Et EU-formandskab er ikke, hvad det har været

Mange husker Anders Fogh Rasmussens triumf, da østudvidelsen faldt på plads på EU-topmødet i København i 2002. Meget har siden ændret sig for formandskabsinstitutionen, blandt andet på grund af EU-udvidelser og Lissabon-traktaten.

FORMANDSKAB. Selvom det danske formandskab ifølge flere centrale embedsmænd fik et væsentligt mere positivt afsæt, da Danmarks nye regering ændrede beslutningen om konstant bevogtning af Danmarks ydergrænser, så hører vi ikke Helle Thorning Schmidt melde ud: "We have an agreement," i København til sommer.

Et formandskab bliver typisk åbnet og lukket med et topmøde i formandskabslandet, og som man kan se på modellerne nedenfor, er der især under efterårsformandskaber blevet lukket mange sager op til – og under – disse topmøder.

På disse topmøder har formandskabslandets statsminister været fast mødeleder, ligesom landets øvrige ministre har ledet de almindelige møder i ministerrådene for økonomi, konkurrenceevne, miljø, landbrug og fiskeri, beskæftigelse og sociale anliggender, retlige og indre anliggender, samt transport, telekommunikation og energi.

Mindre prestige med Lissabon-traktaten

Med Lissabon-traktaten har Det Europæiske Råd fået en fast formand, Herman Van Rompuy, der har overtaget ledelsen af samtlige topmøder mellem statschefer, ligesom disse er blevet flyttet til Bruxelles. Derfor ingen "agreement" i København til sommer.

Ligeledes er den tidligere kommissær Catherine Ashton blevet udnævnt som *højstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik* og leder dermed fast Rådet for Udenrigsanliggender. Møder på euroområdet ledes af den Luxembourgiske statsminister, Euroformand Jean-Claude Juncker. Og det er uden at nævne de seneste måneders tilstand i unionen, hvor lederskab stort set har været synonymt med navnet Angela Merkel.

Mindst ligeså meget arbejde

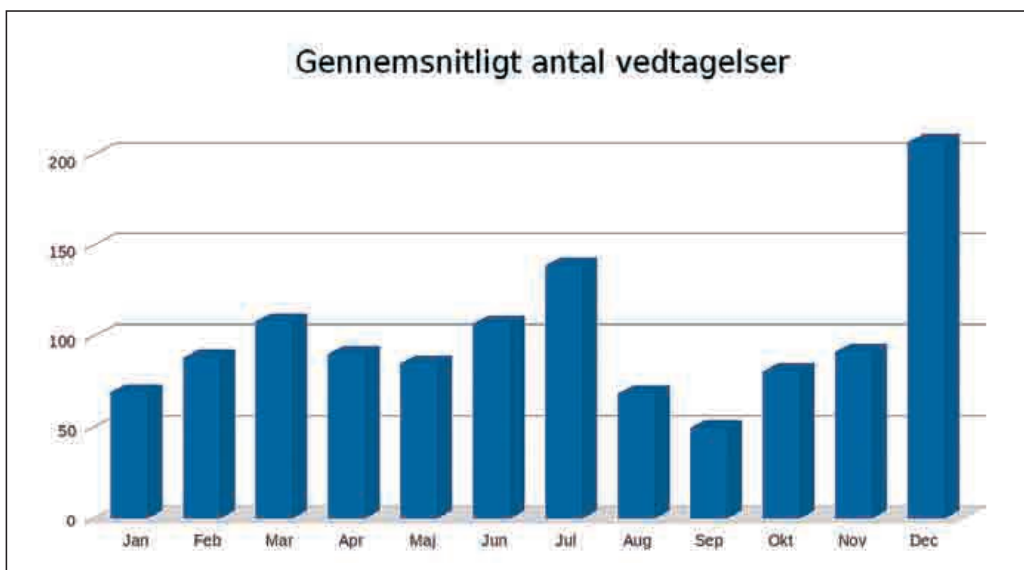
Men ledelsen af de tusindvis af møder i Bruxelles mellem ministre, ambassadø-

rer og embedsmænd, hvor især Rådets mange arbejdsgrupper vejer tungt, ligger stadig hos formandskabet. (Se iøvrigt boks side 6). Desuden afholdes otte uformelle møder i Danmark under formandskabet.

Her forsøger formandskabslandet at mægle de andre lande frem til kompromiser, hvilket ikke er blevet en lettere opgave, efter at EU i 2004 og 2007 blev udvidet fra 15 til 27 lande. Heller ikke udfordringen med en effektiv logistisk afvikling af møderne er blevet mindre håndgribelig.

De 754 medlemmer af EU-Parlamentet har med Lissabon-traktaten fået langt mere indflydelse på EU-lovgivningen, hvorfor opgaven med at koordinere lovgivning mellem Rådet og Parlamentet også er blevet væsentligt tungere, siden Lissabon-traktaten. Dette bliver i høj grad Europaminister Nicolai Wammens opgave under det danske formandskab.

En forsigtig status på formandskabet efter Lissabon-traktaten er derfor: mere arbejde, mindre prestige. ♦

Modellen viser det gennemsnitlige antal lovgivningsmæssige retsakter vedtaget per måned siden 1980. August er feriemåned i Bruxelles og i december vedtages en del lovgivning, som skal fornyes løbende, for eksempel bevillinger.

Har et land formandskabet i andet halvår, har det således både sommerferiemåned og skal sidde ved bordenden i december, når en række mere rutineprægede sager skal vedtages.

I første halvår er de fulde 6 måneder til rådighed til at følge eventuelle dagsordener til dørs. I første halvår vedtages gennemsnitligt 10.984 lovgivningsmæssige retsakter, i andet halvår er tallet 12.738.

Helle får ikke hovedrollen

Embedsmænd, politikere og organisationer forbereder sig på et "rugbrødsformandskab", hvor Danmark får svært ved at sætte den store dagsorden. Der er dog muligheder for at præge det næste halve års agenda, for eksempel på miljøområdet.

INDFLYDELSE. »Danmark kommer ikke til at spille den store rolle på de helt store linjer, men et smidigt formandskab vil i sig selv også være en succes,« siger Poul Skytte Christoffersen, der var chefforhandler under det danske EU-formandskab i 2002, til NOTAT.

Ud fra sine erfaringer fra dengang, hvor det lykkedes at forhandle EU's store østudvidelse på plads, og på baggrund af sit mangeårige virke som topembedsmand i EU, har Skytte Christoffersen et godt råd til det danske EU-formandskab:

»Det er vigtigt ikke at pleje sine egne interesser uden at kunne binde det op på noget. Det er en illusion at tro, at vi kan markere os på helt nye områder. Vil Danmark have fokus på grøn vækst, så er det vigtigt at have en krog at hænge det op på.«

10 procent til den danske dagsorden

Kim Jørgensen, der er chef i Center for Europa i Udenrigsministeriet, ser heller ikke Danmark dominere den europæiske dagsorden i det næste halve år:

»80 procent af et formandskabs dagsorden er typisk givet på forhånd og består af sager, der allerede er på EU's dagsorden et eller andet sted. Cirka 10 procent går på at håndtere akutte problemer og kriser, mens formandskabet selv kan præge cirka 10 procent af dagsordenen, det kunne for eksempel være inden for grøn vækst, vækst og beskæftigelse.«

En vurdering, som også John Nordbo, miljøfaglig chef i WWF Danmark, i store træk er enig i, selvom han dog frygter, at krisen kan stjæle endnu mere af dagsordenen.

Ingen gylden aftale

Poul Skytte Christoffersen fastslår desuden, at der ikke bliver nogen stor gylden aftale under dette danske formandskab, selvom de vigtige forhandlinger om EU's flerårige budget, herunder for landbrugsområdet, skal landes snart for at budgettet kan træde i kraft fra 2014 (læs mere, side 7):

»Alene de to valg i Frankrig (til præsident og nationalforsamling i hhv. april/maj og juni, red.) gør det umuligt med en aftale på landbrugsområdet. Det er ikke realistisk at tro, der kommer nogle aftaler på plads, men Danmark kan være med til at få tingene op på EU-rådsplan, og så kan tingene afsluttes under det cypriotiske formandskab.«

Kim Jørgensen er helt enig i, at de to franske valg, og dermed de mange

franske landmænd, der skal afgive deres stemme til foråret, sætter nogle væsentlige begrænsninger for landbrugs- og budgetforhandlingerne:

»Franskmændene har skåret det ud i pap, at der ikke kan røres ved landbrugsområdet før et valg,« siger han, og tilføjer en anden årsag til, at budgetforhandlingerne ikke bevæger sig op på det højeste niveau foreløbigt:

»På grund af den økonomiske og finansielle krise er van Rompuy's stabs fokus primært på finans- og Eurokrisen.«

... men masser af arbejde

Selvom der altså ikke bliver nogle gyldne aftaler, arbejder embedsmændene alligevel på højtryk i tiden op til formandskabet. Den nye regering har tilført 10 mio. kr. ekstra, så der bliver brugt i alt 260 mio.

kr. på formandskabet. Dermed bliver der endnu mere arbejde og flere møder, end den gamle regering havde planlagt.

»Det bliver et anderledes formandskab end sidst. På grund af Lissabon-traktaten kommer statsministeren og udenrigsministeren ikke til at blive involveret i formandskabet i samme grad som Anders Fogh Rasmussen, ligesom der heller ikke denne gang er én stor sag som udvidelsen i 2002,« siger Kim Jørgensen.

Regeringens fokusområder

Regeringens dagsorden for formandskabet, der er stramt koordineret med både EU-Kommissionen og de to andre lande i trio-formandskabet, Polen og Cypren, består af fem punkter, nemlig:

1. EU-budgettet fra 2014-2020,
2. Stærk og ansvarlig økonomi,

3. Vækst i Europa, herunder grøn vækst,
4. Retlige og indre anliggender,
5. Et styrket EU på den globale scene.

Og indenfor den ramme er Socialdemokraternes Europaordfører Jens Joel optimistisk omkring mulighederne for at præge dagsordenen, måske også mere optimistisk end embedsmændene i Udenrigsministeriet:

»Vi har fået en bundet opgave, der handler om at få løst den økonomiske krise og sikre stabilitet på de finansielle markeder. Men på to andre centrale områder kan vi sætte vigtige fingeraftryk. Det første er EU's flerårige budget, hvor vi skal sikre flere midler til forskning, bedre miljøbeskyttelse og nye arbejdspladser,« siger Jens Joel, og fortsætter:

fortsættes...

fortsat...

»Der ligger desuden en række konkrete forslag på bordet, som kan skabe flere job blandt andet ved at sikre billigere og bedre beskyttelse af danske opfindelser. Her kan et professionelt formandskab skabe konkrete resultater, og det er præcis det, Europa har mest brug for netop nu.«

Satser på den grønne omstilling

Og det lyder på Jens Joel, som om regeringen har fundet en krog at hænge den grønne vækst op på, præcis som Poul Skytte Christoffersen anbefaler:

»Den grønne omstilling er afgørende, både for at skabe nye arbejdspladser i Europa og beskytte klimaet. Vi vil sætte en offensiv dagsorden for bæredygtig vækst, der kan fremme Europas omstilling til en grøn økonomi og fastholde vores forspring inden for en række grønne sektorer. I krisen er vi nødt til at investere for at skabe job. I EU præcis som i Danmark,« forklarer Jens Joel.

John Nordbo er enig:

»Der er helt klart kroge i forhold til grøn vækst, herunder det flerårige budget, reformen af EU's fælles landbrugspolitik og EU's klima- og energi-køreplan. De skal forfølges. Det er ikke givet, at krisen betyder mindre lydhørhed overfor at bruge EU's midler og redskaber mere fornuftigt, end man gør i dag. For nogle vil det faktisk være logisk,« mener John Nordbo.

Digitale Danmark og Det Indre Marked

Selv med udsigten til et "rugbrødsformandskab", så tøver formanden for Europaudvalget, Eva Kjer Hansen (V), ikke med at tale om vigtigheden af branding af Danmark og af reformer på landbrugsområdet.

»Det er vigtigt, vi står sammen i Europaudvalget, og viser, hvad vi står for. Der har allerede været flere kommissærer og grupper fra EU-Parlamentet på besøg i Folketinget og Europaudvalget.«

Hun peger desuden på nødvendigheden af at forbedre Det Indre Marked på det digitale område. Dette bakkes op af DI, der er oppe i højeste gear for at markedsføre det danske erhvervsliv.

»Genopretningen af økonomien er det vigtigste, men mange af de andre lande i EU er slet ikke begyndt på digitaliseringen mellem virksomheder, borgere og det offentlige,« fortæller Sinne B. Conan, europapolitisk chef i DI.

»Der er store gevinster i at forbedre Det Indre Marked på det digitale område. I det hele taget er der utroligt mange tekniske ting forbundet med at kigge på det digitale område og Det Indre Marked, der skal tages op under formandskabet,« forklarer DI-chefen. ♦

Rugbrødsarbejdet er motoren i EU

BO LIDEGAARD er ansvarshavende chefredaktør på Politiken og har i en årrække arbejdet som embedsmand og diplomat i Statsministeriet og Udenrigsministeriet.

NOTAT har spurgt ham til embedsmændenes rolle under et EU-formandskab.

»EU-samarbejdet foregår i praksis i høj grad blandt embedsmænd i de såkaldte arbejdsgrupper. Landene sender deres embedsmænd til møder i arbejdsgrupper på hver deres område, eksempelvis landbrug eller klima. Her gennemtygger embedsmændene argumenterne, og det er her, langt de fleste af Ministerrådets beslutninger bliver forberedt. Så kan der være små eller store problemer, embedsmændene ikke kan blive enige om, eller ikke har mandat til, og de ryger længere op i systemet – i sidste ende til det politiske niveau hos ministrene. Formandskabets rolle i den sammenhæng er væsentlig, fordi det typisk er formandslandets embedsmænd, der sidder for bordenden i arbejdsgrupperne.«

Flere eksperter forudser et "rugbrødsformandskab." Hvad kommer det til at betyde for embedsværkets rolle?

»I alle formandskaber er der rigtig meget rugbrødsarbejde. Det, der adskiller et "rugbrødsformandskab" fra det, man så kan kalde et "kranssekageformandskab" er, at der ud over det hårde arbejde også er nogle meget spektaku-

lære sager, der skal landes. De har typisk været under forberedelse i mange år og under flere formandskaber.«

»Et klassisk eksempel er det danske formandskab i 2002, hvor man i mange år forud havde forberedt udvidelsen mod øst, både politisk og i ekspertgrupper med embedsmænd. Vedtagelsen faldt så sammen med, at Danmark havde formandskabet. Danmark havde som formandsland en vigtig rolle som dem, der skulle lande flyet sikkert – det lykkedes som bekendt. Men forarbejdet strakte sig langt tilbage. Sideløbende er der altid meget rugbrødsarbejde i et formandskab. Det er den store EU-kværn, hvor beslutningerne forberedes og kompromiserne findes, der i virkeligheden er motoren i samarbejdet.«

Kender den brede befolkning nok til embedsmændenes rolle?

»Den brede befolkning fokuserer nok mere på sagerne, når de ender på det politiske niveau. Men det er også typisk der, de mest principielle diskussioner kommer op. Det minder om almindeligt politisk arbejde i Danmark. Her foregår det meste af arbejdet med en ny lov i ministerierne, hvor embedsmænd for eksempel indkalder høringsvar og sikrer, at en ny lov er i overensstemmelse med gældende lov. Men så er der den sidste del, når den politiske behandling begynder, og hvor folk kan se en tydelig forskel og træffe et politisk valg.« ♦

Alle vil have mere, ingen vil betale

Hvis det ikke var for Eurokrisen, ville det helt store slagsmål lige nu stå om EU's kommende langtidsbudget. Det slagsmål er nu skubbet lidt længere frem, selvom væsentlige forhandlinger stadig vil finde sted under det danske EU-formandskab.

FINANSIELLE PERSPEKTIVER. Den tidligere VK-regering var forholdsvis klar i målet:

»Det er ikke rimeligt, at Danmark skal bidrage til andre velstående landes rabatter uden selv at få en. Regeringen finder det videre afgørende at fastholde medlemslandenes eneret til skatteopkrævning.«

Sådan lød beskeden fra Finansministeriet i juni, dengang ministeren hed Claus Hjort Frederiksen (V).

Den grundholdning har S-SF-RV-regeringen stort set overtaget.

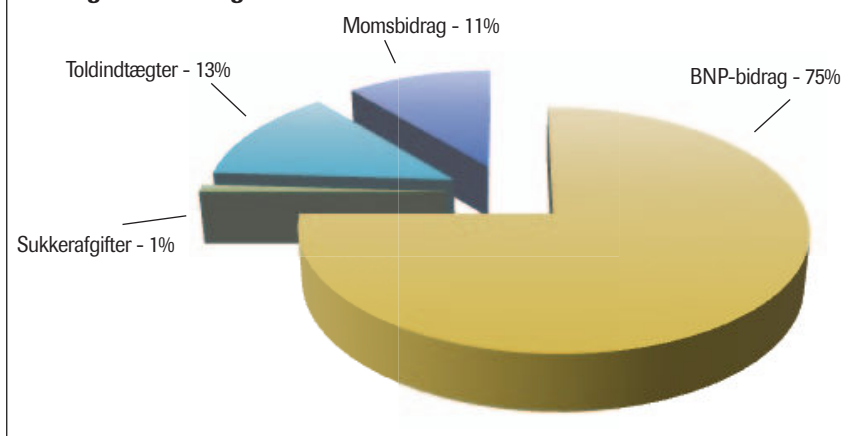
Oveni har den nye finansminister Bjarne Corydon (S) slået fast, at EU's budget for perioden 2014-2020 "ikke bør stige i reale termer."

Danmark, kommende formandsland, siger dermed nej til tre grundpiller i Kommissionens udspil om næste syvårsbudget, kaldet de finansielle perspektiver, nemlig:

- * at budgettet øges i reale tal med 5 procent,
- * at rabatsystemet laves om, men uden at det giver Danmark det ønskede nedslag i betalingerne,
- * at EU skaffer sig sine egne indtægter, enten ved en skat på finansielle transaktioner, eller ved en ny momsindtægt, eller ved en kombination af forskellige nye mekanismer.

Den grundholdning ser umiddelbart ikke godt ud for et formandskabsland, som samtidigt gerne vil fremme diskussionen om langtidsbudgettet.

Indtægter i EU-budgettet for 2011

Robin Hood-skat kan sænke afgiften

I den følsomme diskussion om skatteopkrævning har Kommissionen nu trukket sig en anelse. Indtægterne fra en eventuel transaktionsskat ("Robin Hood-skat") skal ifølge Kommissionen ikke længere hældes direkte ind i EU-budgettet, men bruges til at nedsætte medlemslandenes indbetalinger til samme.

Hvorvidt den nuancering vil gøre anretningen mere spiselig i EU's hovedstæder, er for tidligt at sige noget bestemt om. Men den danske regering er i hvert fald ikke særligt begejstret for en transaktionsskat, hvis en sådan ikke bliver indført i hele verden på én gang.

De tre regeringspartiers EU-ordførere gik godt nok så sent som i oktober ind for, at EU godt kan gå enegang med en transaktionsskat, men sådan lyder musikken ikke længere, når statsministeren og økonomiministeren sidder ved klaveret.

Til gengæld er der færre konflikter i EU om, hvordan pengene skal bruges i fremtiden, hvis de altså kan kradses ind som ønsket.

Mere til det meste - nok også til landbruget

Kommissionens forslag indeholder flere penge til forskning og innovation, en ny fond ved navn Connection Europe med flere penge til infrastrukturinvesteringer (trafik, energi, IT), og flere penge til de fattigste regioner.

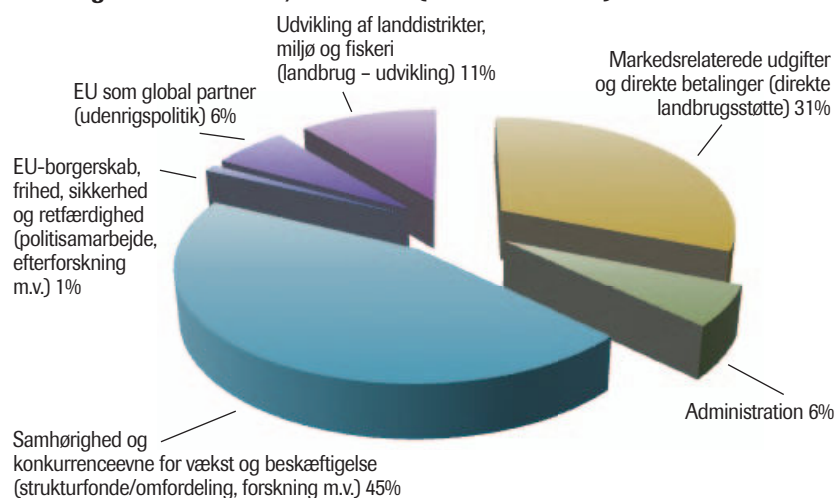
Til gengæld skal udgifterne til EU-ansatte ikke sættes op i perioden, et forslag som allerede har sat de ansattes faglige organisationer i stridshumør.

Kommissionen foreslår også nye grønne krav til landbruget som betingelse for den direkte støtte til landmændene.

Ifølge Folketingets EU-oplysninger er det på grund af forskelle i udgiftskategorierne ikke lige til at vurdere, hvor stort det samlede landbrugsbudget vil blive i 2014-2020 sammenlignet med i dag, så det vil NOTAT heller ikke forsøge at give et bud på.

Det er dog klart - og kendt - at Frankrig som al landbrugsstøttes glade hovedmodtager ser positivt på Kommissionens forslag. ♦

EU-budget for 2011 - 141,9 mia. euro (ca. 1058 mia. kr.)

Nye åbenhedsregler forhandles i hemmelighed

Mere end tre års tovtrækkeri om åbenhed og aktindsigt i EU kan få en ende under det danske formandskab. Det vil i givet fald ske bag lukkede døre.

INDSIGT. Alle EU-borgere har ret til at se næsten alle EU-dokumenter. I princippet. For der er undtagelser for tre kategorier af klassificerede (hemmeligstemplede) dokumenter, for dokumenter i sager hvor der ikke er truffet en endelig beslutning og hvor åbenhed således vil "forstyrre" beslutningsprocessen, og i en del andre tilfælde.

I grove træk fungerer de gældende regler for aktindsigt lidt som den danske Offentlighedslov; der er et hovedprincip, og så er der undtagelser og fortolkninger.

Når nu de gældende regler skal laves om, fordi de har en forældelsesfrist, og fordi EU har fået en ny grundlov – Lissabon-traktaten – så kunne man forestille sig, at princippet om åbenhed vil blive forstærket og undtagelserne færre og svagere.

Michael Cashman

Lissabon-traktaten taler nemlig udtrykkeligt om borgernes ret til at deltage i den demokratiske proces.

Men det er langt fra sikkert, at de kommende forandringer går i den retning.

Træt af at servicere

Kommissionen, som har monopol på at stille lovforslag, har siden 2008 argumenteret for at udvide og forstærke de gældende undtagelser. Det gælder blandt andet for dokumenter, hvor EU fungerer som myndighed. Kommissionen vil også genindføre tilstandene fra tiden før 2001, hvor medlemslandene hævdede vetoret mod udlevering af dokumenter, som de havde sendt til Bruxelles.

Kommissionen vil lave en ny og mere indskrænket definition af dokumenter. Kun papirer, som er formelt sendt ud af huset, eller formelt indført i et register, vil kunne udleveres.

Motiveringen fra den tidligere ansvarlige kommissær Margot Wallström var, at klare, om end mere strikse, regler samlet set ville gøre EU mere åbent og demokratisk.

Kommissionen var også kørt træt i at servicere lobbyister, akademikere, stude-

rende og interesseorganisationer, som kun efterspurgte EU-papirer i egen interesse, lød motiveringen.

De onde, de gode og de mellemgode

Mod Kommissionen står nu et forholdsvis kritisk EU-Parlament, undertaget den store konservative parti-gruppe EPP, med Bendt Bendtsen som eneste danske medlem. Flertallet af Parlamentet har foreløbigt stillet sig bag ændringsforslag fra den britiske socialdemokrat Michael Cashman, der afviser de nye indskrænkede definitioner og de udvidede undtagelser.

Men i Parlamentets ændringsforslag lægges der også op til mere hemmeligholdelse. Udover de tre gældende kategorier *yderst hemmeligt*, *hemmeligt* og *konfidentielt* foreslår Parlamentet en fjerde kategori til *tjenestebrug*.

Kun ved at standardisere deres klassifikationer med de andre EU-institutioner vil de folkevalgte blive stillet på lige fod med embedsmændene i Kommissionen og diplomaterne i Ministerrådet, og dermed opnå indsigt i flere klassificerede dokumenter.

»Min hensigt er, at opbygge en fælles måde at klassificere dokumenter på. Jeg har derfor kopieret den klassifikation som allerede bruges internt i Ministerrådet,« siger forslagsstilleren Michael Cashman.

For politikere, ikke for borgere

Det indebærer, at det i princippet åbenhedsvenlige EU-Parlament vil stå bag hemmeligstempeling af dokumenter alene af den grund, at de vil "kunne have negativ indvirkning på EU's eller en medlemsstats interesser".

Det indebærer videre, at borgerne kan blive udelukket fra en endnu bredere vifte af EU-papirer end i dag, samtidigt med at deres repræsentanter får større adgang – men bare ikke får lov til at fortælle om det.

Åbenhed bag lukkede døre

Processen hen imod nye åbenhedsregler kan stadig nå at tage en anden retning, men hovedstrategien for embedsfolkene i Udenrigsministeriet under formandskabet er at forberede sig på, at Danmark leder slutforhandlingerne om de nye åbenhedsregler i foråret.

Det vil i givet fald – noget paradoksalt – ske i hemmelighed.

Forhandlingerne, som kaldes for tri-logger, indebærer, at repræsentanter for Kommissionen, Ministerrådet (her Danmark) og Parlamentet forhandler bag lukkede døre – også selv om formålet er nye åbenhedsregler.

Hvad udgangen på det spil måtte blive, er et åbent spørgsmål, men det bliver ikke nødvendigvis et mere åbent EU. ♦

Omstridt direktiv ændres under dansk formandskab

EU-Kommissionen forventes at præsentere en nyfortolkning af det i fagforeningsøjne problematiske udstationeringsdirektiv til februar.

LØNDUMPING. Fagbevægelsen venter med spænding. I februar vil EU-Kommissionen sandsynligvis præsentere en nyfortolkning af udstationeringsdirektivet, som fastsætter reglerne for virksomheder, der tager medarbejdere med over landegrænserne i EU.

Det sendte chokbølger gennem europæiske fagforeninger, da en række afgørelser fra EU-domstolen i 2007-08 begrænsede fagforeningernes ret til at blokere for udefrakommende virksomheder, der medbragte særligt lavtlønnede medarbejdere uden for overenskomsterne – såkaldt social dumping.

Fagbevægelsen mener, at EU-domstolen på grund af uklare formuleringer i direktivet endte med at lægge vægt på virksomhedernes ret til fri bevægelighed på bekostning af fagforeningernes ret til faglige blokader. LO glæder sig over, at reglerne nu skal præciseres – og håber samtidigt på krav om strammere kontrol i fremtiden.

»Vi ser gerne, at EU laver en egentlig tilsynsmyndighed, som kan følge den sociale dumping på tværs af grænserne, og vi ser gerne, at medlemsstaterne forpligter sig til årligt at afrapportere til denne myndighed,« siger lederen af LO's EU-afdeling, Bernt Fallenkamp.

Uenighed i Kommissionen

Foreløbig er det dog småt med nyt fra Kommissionen om, hvad der vil ske, fortæller Emilie Turunen, som sidder i EU-Parlamentet for SF.

»Jeg har ikke kunnet fiske særligt meget ud af dem om indholdet, og jeg tror, at det er fordi, de ikke helt har fundet ud af,

hvad de vil,« siger hun om processen, som vil munde ud i et tillæg til de eksisterende regler.

»Vi ved, der kommer et implementeringsdirektiv, som ifølge Kommissionsformand Barroso er lavet til Skandinavien,« siger hun.

Hensynet til Skandinavien skyldes, at direktivet har spillet særligt dårligt sammen med de nordiske landes aftalemodeller på arbejdsmarkedet, hvor løn for eksempel ikke fastsættes ved lovgivning.

Uenigheden i Kommissionen handler sandsynligvis om en mulig "Monti-klausul", der kan få stor betydning. Navnet kommer fra en stort anlagt rapport om det fælles marked fra 2010, hvori den tidligere EU-kommissær og nuværende premierminister i Italien, Mario Monti, anbefaler, at man udover at afklare fortolkningen og implementeringen af udstationeringsdirektivet også "indfører en bestemmelse, der garanterer strejkeretten."

»Jeg kan forestille mig, at det er det, de skændes om i Kommissionen,« siger Emilie Turunen.

DA imod justeringer

Ansættelsesretslig chef i arbejdsgiverforeningen DA, Flemming Dreesen, ser ingen grund til at justere udstationeringsdirektivet, som han mener, er fortolket tilstrækkeligt af EU-domstolen. Også en Montiklausul er han skeptisk over for.

»Der tror jeg egentlig, at fagbevægelsen skal passe på, at de ikke laver et selvmål. For hvis man laver noget på EU-niveau om konfliktretten, så kan de risikere, at de rent faktisk lukker EU mere ind i det, og jeg har indtryk af, at det ikke er det, de vil,« siger han.

Arbejdsgiverforeningen er dog enig med LO i, at et bedre samarbejde over grænserne kan være frugtbar. Især over for "postkasseselskaber" – fupselskaber, der udelukkende er oprettet for at misbruge reglerne i udstationeringsdirektivet.

»Det er klart, at så er det også noget, der grænser til fup og svindel. Men jeg har ikke indtryk af, at det som sådan er postkasseselskaber, der er problemet på det danske arbejdsmarked,« siger Flemming Dreesen.

Når Kommissionen præsenterer sit forslag, skal beskæftigelsesminister Mette Frederiksen (S) efterfølgende lede forhandlingerne i ministerrådet frem til juli, hvor Cypren overtager formandskabet. ♦

FOTO: SCANPIX

Graffiti i Warszawa, der protesterer mod EU's politik for ydre grænser under FRONTEX.

”Mange solidaritets-erklæringer, men ikke meget handling”

Der kommer til at ske meget på det retspolitiske område under Danmarks formandskab. En af de varme kartofler bliver asylpolitikken, hvor der er sparsomt med solidaritet europæerne imellem.

RETSPOLITIK. Omkring 40 væsentlige retspolitiske EU-sager vil blive behandlet under Danmarks justitsminister Morten Bødskovs ledelse gennem det næste halve år. Det, selvom Danmarks retslige forbehold gælder indenfor det meste af EU's Retlige og Indre Anliggender (RIA), og Danmark derfor ikke har stemmeret på møderne.

Retspolitikken er nemlig et EU-område i kraftig vækst, og under det såkaldte Stockholmprogram – en handlingsplan for årene 2010-2014 – vil i alt 170 nye retspolitiske initiativer blive lanceret og behandlet i de kommende år. Det drejer sig om alt fra forsikringsspørgsmål, fælles arrestordrer og regler for skilsmisser, til bekæmpelse af terror, organiseret kriminalitet og

udlændingeområderne asyl, indvandring og ydre grænser.

»Der er ikke ret mange områder, hvor der kommer til at ske så meget i de næste par år, som på retsområdet,« siger ph.d. Thomas Gammeltoft-Hansen, der forsker i bl.a. EU's udlændingepolitik ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).

Et fælles europæisk asylsystem?

Et af de områder, der med garanti vil rejse diskussioner under formandskabet, er det fælles europæiske asylsystem (CEAS), en pakke, der efter planen skal falde i 2012.

Ifølge centrale embedsmænd i Kommissionen, som NOTAT har talt med, skal man dog ikke forvente sig noget særligt af cypriterne. Derfor er det danske for-

mandskab afgørende i bestræbelserne på at forhandle pakken på plads. Det indebærer tre hovedområder, nemlig modtagelsesforhold og standarder for anerkendelse af asylansøgere, og en udvikling af det såkaldte ”Dublin-system” på plads.

Grundprincippet i Dublin-systemet er, at en asylansøgning skal behandles i det første land, en asylansøger ankommer til. Hvis flygtninge når videre fra eksempelvis Grækenland til et andet EU-land, så kan de sendes tilbage til Grækenland, der skal behandle ansøgningen.

»Hvis man skal være lidt grov, kan man sammenligne systemet med et pyramidespil, forstået på den måde, at det er de sidst ankomne, de yderliggende lande, der betaler,« siger Thomas Gammeltoft-Hansen, og fortsætter:

»Der er ikke nogle, der prøver at skjule, at Dublin-systemet blev designet for at være effektivt, ikke fair.«

Kommissionen råber på solidaritet

Kommissær for indre anliggender, Cecilia Malmström, er en af de mange, der gerne så området vippe hen imod det mere fair, og hun udsendte således tidligere på måneden denne udtalelse:

»Vi har hørt mange erklæringer om solidaritet på asylområdet, ikke mindst i det sidste år, men vi har ikke set megen handling. Nu er ord ikke længere nok.«

Og det forventes da også, at der falder direktiver på plads omkring både modtagelsesforhold og anerkendelsesstandarder. Der spores endda en vis vilje til at yde finansiel støtte til de lande, der modtager mange asylansøgere.

Dublin-systemet er en hellig ko

Men at grundprincippet i Dublin-systemet ikke bliver ændret står klart efter seneste rådsmøde i december. Her blev det slået fast, at tilbagesending af flygtninge til første modtagerland kan fortsætte – også i særsituationer, hvor modtagerlandet er hårdt presset.

»For de gamle medlemslande er Dublin-systemet en hellig ko. Det bliver der næppe pillet ved,« understreger Thomas Gammeltoft-Hansen.

Til gengæld er der bred opbakning bag FRONTEX-systemet, EU's fælles indsats for bevogtningen og forstærkningen af unionens ydre grænser. ♦

Retlige og Indre Anliggender (RIA) omfatter grænsekontrol, asyl, indvandring og civilret, samt politimæssigt og retligt samarbejde.

Danmarks retsforbehold dækkede oprindeligt grænsekontrol, asyl, indvandring og civilret, men vi har dog opnået tre såkaldte parallelaftaler indenfor RIA, så vi blandt andet kan være med i Dublin-systemet. Efter Lissabon-traktatens ikrafttræden gælder Danmarks forbehold også det politimæssige og retlige samarbejde, fordi dette er overgået fra et mellemstatsligt samarbejde til at være overstatsligt.

Fiskeri-reform efter dansk forbillede

EU's reform af den fælles fiskeripolitik skal forhandles under det danske formandskab og har den danske kvoteordning som ideal. Det bekymrer eksperter og miljøorganisationer.

KVOTESALG. EU's fælles fiskeripolitik skal reformeres, og Kommissionen har spillet ud med en ambitiøs plan, med det erklærede formål at komme overfiskeri og udsmid af fangst til livs. Et af de vigtige elementer i reformen er den Maritime Fiskeri Fond, der skal støtte kystnært fiskeri, der alt andet lige er mere bæredygtigt og giver flere arbejdspladser end storfiskeriet til havs.

Fiskeri-reformen har som sit grundelement en etablering af en kvoteordning med såkaldte Transferable Fishing Concessions (Overførbare fisketilladelser - TFC), der bygger på samme principper som det danske kvotesystem. VK-regeringen arbejdede aktivt for at promovere denne model i EU, og det er i høj grad lykkedes. Men eksperter i fiskeripolitik er bekymrede for, om det er den rigtige måde at regulere fiskeriet på.

Kvoter til salg

Carsten Pedersen fra Fiskerifagligt Netværk har fulgt udviklingen på fiskeriområdet i mange år.

»I Danmark indførte man det her system i 2003, og det man kan se i dag er, at man godt nok har reduceret fiskekapaciteten. Men hvis man ser på et hav af andre faktorer, så er fiskeriet ikke blevet mere

bæredygtigt. Vi har fået en koncentration af fiskekvoter hos nogle få store aktører, og det giver os et brændstofintensivt fiskeri med store både. Det fører til tab af arbejdspladser i fiskeriet. I dag er der halvt så mange danske fiskerbåde som i 2003. Det er markant,« forklarer han.

Den nye Minister for fødevarer, landbrug og fiskeri, Mette Gjerskov, kan godt se problemet, men vil alligevel fortsætte den tidligere regerings arbejde for at indføre et lignende kvotesystem i hele EU.

»Omsættelige kvoter kan føre til, at rettigheder koncentreres blandt få fiskere. Omvendt har indførelsen medført en modernisering af de danske fartøjer med blandt andet miljøforbedrende tiltag på de enkelte fartøjer,« siger hun til NOTAT.

Hvem ejer fiskene?

I forhandlingerne kan vi se frem til en række slagsmål, bl.a. mellem Spanien, der ønsker muligheder for, at deres fiskere kan opkøbe flere kvoter og Frankrig, der er nervøse for netop dette perspektiv. Men Carsten Pedersen peger på, at den grundlæggende debat indtil nu har været fraværende:

»Der er ikke mange, der stiller spørgsmålstegn ved det grundlæggende, man laver om på. Tidligere var fiskene befolkning-

gernes gode, som regeringer gav fiskerne tilladelse til at bruge. Med kvoterne giver man fiskene til fiskerne, og det har affødt en del handel og spekulation i kvoterne – og priserne på kvoterne er røget markant i vejret.«

De stigende kvotepriser kan blive et problem, hvis ikke EU følger op med en regulering af spekulation og u hensigtsmæssige investeringer. Dyre kvoter fører nemlig til større låntagning i erhvervet – og mange individuelle fiskere og kooperativer er allerede insolvente.

Skal EU bestemme?

»Kommissionens forslag giver mulighed for, at medlemsstater kan handle eller leje kvoter på tværs af landegrænser, men jeg tror ikke, at der vil opstå et egentligt marked,« vurderer Mette Gjerskov.

Den danske minister vil ikke presse på for at tvinge EU's medlemslande ind i den nye kvoteordning:

»Mit udgangspunkt er, at de enkelte lande skal have råderum til selv at bestemme. Lande, der allerede har en velfungerende fiskeri-forvaltning, bør ikke forpligtes til at ændre deres system,« afslutter Mette Gjerskov. ♦

Kroatien bliver EU's 28. medlemsland

Ved topmødet i Bruxelles den 9. december 2011 bakkede EU's stats- og regeringschefer op om Kroatiens fremtidige EU-medlemskab, måske allerede fra 2013. Selvom der stadig er småsten på vejen forventes en del af disse ryddet under det danske formandskab.

UDVIDELSE. Med en positiv Kommissionsrapport i oktober, godkendelse – og stående ovationer – i EU-Parlamentet i november og grønt lys på EU-topmødet i december, er EU klar til sin første udvidelse siden 2007. EU's næste medlemsland bliver et land med 4,3 millioner indbyggere og smukke Adriaterhavsstrande.

Selvom forhandlingerne gik meget langsomt efter ansøgningen om EU-medlemskab i 2003, så blev udleveringen af den krigsforbrydersigtede general Ante Gotovina vekslet til officiel kandidatstatus i 2005, og med sidste års løsning af grænsestridigheder med Slovenien, der som det eneste land fra Eks-Jugoslavien blev opta-

get i EU i 2004, var den sidste store knast mod EU-medlemskab hølvet af vejen.

Kroatien foran naboerne

Under forhandlingerne er Kroatien modnet betydeligt, fortæller Balkanekspert, ph.d. og lektor ved Aarhus Universitet, Christian Axboe Nielsen:

»Man har i næsten et årti været overmæt, hvad angår 1990ernes nationalistiske eufori og det hysteriske mindreværds-kompleks, der udmøntede sig i, at man ikke ville betegnes som et Balkanland. I stedet har man erkendt, at der er en række sociale, politiske og økonomiske problemer, der skal løses hjemme i Kroatien.«

Kroatiens kommende optagelse i EU er samtidig et definitivt farvel til den udvidelsesmodel, der populært har gået under navnet "the Balkan Big Bang," hvor hele resten af Balkan skulle optages på én gang, i stil med den store Østudvidelse i 2004.

Man har simpelthen, ifølge Christian Axboe, fra EU's side erkendt, at landene er meget langt fra hinanden i forhold til at leve op til EU's optagelseskrav, imens krisen i eurozonen selvsagt også har lagt en dæmper på EU systemets ønske om at optage en række lande, der alle selv er plagede af finansielle problemer.

Knaster under dansk formandskab

Næste store skridt er en kroatisk folkeafstemning om optagelse, der forventes afholdt i begyndelsen af det danske formandskab. De fleste forventer et klart ja, om end den komfortable EU-tilslutning i befolkningen er let faldende.

Herefter skal beslutningen om Kroatiens optagelse i EU ratificeres i hvert af de nuværende 27 medlemslandes parlamenter, og når det er sket, forventes Kroatien at blive medlem af EU i juli 2013 – med mindre uforudsete problemer opstår.

Christian Axboe Nielsen er ikke i tvivl om, at Kroatien nok skal komme med i EU, men nævner blandt andet Kroatiens store offentlige gæld, samt en omfattende korruptionsskandale, der netop har fældet regeringen gennem 8 år, som emner, der kan spænde ben for den tidlige optagelsesdato.

En sidste ubekendt faktor, der kan forsinke Kroatiens optagelse, er den nuværende eurokrise, der, hvis den udvikler sig, kan sætte en midlertidig stopper for udvidelsesprocessen.

Men sker det, vil det ifølge Christian Axboe Nielsen ikke ændre noget grundlæggende for Kroatiens fremtid i EU:

»Der er ikke noget alternativ til EU for Kroatien. Og selvom EU skulle skyde optagelsestidspunktet, så kan jeg ikke forestille mig, at det kunne få kroaterne eller den nye kroatisk regering til at sige nej tak til medlemskab på sigt.« ♦

ILLUSTRATION: MARIANNE SKOVMAND

Den islandske udenrigsminister Össur Skarphéðinsson i Bruxelles

FOTO: SCANPIX

Islands anden vej – mod EU

Da krisen ramte Island, gjorde landet det stik modsatte af, hvad bl.a. EU krævede. Det gjorde ondt, men siden godt. Nu satser regeringen på EU-medlemskab.

KRISEHÅNDTERING. For blot tre år siden, i oktober 2008, kunne man på islandsk tv høre den daværende statsminister Geir Haarde sige:

”Jeg har ønsket at tale, da der er store vanskeligheder i Island.”

Det var starten på, hvad der skulle vise sig at blive en alvorlig økonomisk krise for Island, der lige akkurat undgik en statsbankerot.

Island valgte ikke at følge den sti, der blev lagt ud af Den Europæiske Centralbank. I stedet lod de bankerne gå fallit, devaluerede kronen og modtog lån fra Den Internationale Valutafond. Det resulterede i en positiv vækstrate, og et Island, der nu er på vej frem.

Euro i stedet for Kronen

Island ønsker imidlertid ikke at opleve samme økonomiske krise igen, hvorfor politikerne søger andre muligheder for at opnå økonomisk stabilitet.

Da banksektorens sammenbrud var tæt knyttet til den islandske kronens fald, har et muligt medlemskab af EU og euro-samarbejdet skabt debat i Island. Den flydende islandske krone anses af nogle

for at være for sårbar, og derfor ønsker flere islandske politikere og økonomer at skifte Kronen ud med Euroen, for på den måde at være med til at fjerne en eventuel valutakursrisiko ved samhandel med euro-medlemslandene.

Islands udenrigsminister, Össur Skarphéðinsson, sagde i sin tale på Islands første mellemstatslige EU-konference i Bruxelles:

»Jeg tror, at Island vil være i stand til at efterleve euro-kriterierne før end, mange havde beregnet, og ligeledes, at et medlemskab af eurozonen vil være en integreret del af Islands fremgang og langsigtede stabilitet.«

Ligesom udenrigsministeren er den islandske økonom og guvernør i Den Islandske Centralbank, Már Guðmundsson, overbevist om, at eurosamarbejdet er vejen frem for Island. Han siger i et interview til Wall Street Journal:

»Det at være medlem af eurozonen ville resultere i en mere stabil økonomi.«

Paradoksalt

Med en ikke just stabil eurozone kunne Guðmundssons udtalelser godt synes en smule paradoksale, også set i lyset af, at

protestbevægelser i Sydeuropa har fremhævet Island som eksempel på et alternativ til EU's slagne ”nedskæringssti”.

EU-Parlamentariker Margrete Auken (SF) er heller ikke sikker på, at EU uden en løsning på krisen bevarer sin tiltrækningskraft på ”de små nationer,” og hendes kollega i Parlamentet, Anne E. Jensen (V), ser ligefrem for sig, at grækerne kunne ende i ”den islandske model”.

Optagelsesforhandlingerne

For at Island kan komme i betragtning til eurosamarbejdet, er Island nødt til at lempe landets kapitalkontrol, hvilket lige nu er, hvad der holder udenlandske investorer fra at trække deres penge ud af landet og derved forværre den økonomiske situation i landet. Dette er også en af grundene til, at der heller ikke hersker politisk enighed om, hvorvidt Island skal med i Euroen.

Optagelsesforhandling med EU har været i gang, siden Island indgav deres ansøgning i 2009. Den islandske regering håber på en folkeafstemning i 2013, men det er dog tvivlsomt, om befolkningen vil tilslutte sig regeringens ønske om et medlemskab. ♦

Den nye strammeraftale

Målet er en "finanspolitisk stabilitetsunion." Vejen går via en "finanspolitisk aftale" for de 17 eurolande og et uklart antal andre deltagere.

OVERBLIK. EU's nye strammeraftale blev besluttet, men ikke færdigforhandlet eller indgået, på topmødet den 8.-9. december i Bruxelles. En færdig aftale skal efter planen vedtages på et topmøde i marts.

Danmarks forhold til aftalen vil blive et tilbagevendende spørgsmål i løbet af foråret. Her er aftalens indhold, principper og uklare punkter.

Indhold i hovedtræk:

- Landenes budget skal være i balance eller udvise et overskud. Det såkaldt strukturelle budgetunderskud må som gylden regel ikke overstige 0,5 procent af BNP.
- Denne underskudsgrænse skal skrives ind i landenes grundlove.
- Overskridelse af grænsen vil automatisk udløse "korrektionsmekanismer" for at rette op på den forkerte politik. EU-Domstolen skal kontrollere, at underskudsgrænsen indføres i landenes lovgivning.
- Lande med underskud på mere end 3 procent af BNP eller en statsgæld på mere end 60 procent skal sende finanslovsforslag og forslag til "strukturelle reformer" til godkendelse af Kommissionen og Ministerrådet. Kommissionen kan forlange et ændret finanslovsforslag, hvis man ikke er tilfreds.
- Lande med for store underskud eller for stor gæld straffes automatisk (uden politisk beslutning), med mindre et kvalificeret flertal af eurolandene er imod straffen.

- Landene skal på forhånd varsle om eventuelle planer om udstedelse af statsobligationer.

De nye principper:

- Ekspansiv (keynesiansk) finanspolitik med bevidst budgetunderskud i et eller flere år ikke tilladt eller meget vanskelig at udføre. Hvis budgetbalance i dag var indskrevet i grundloven, ville S-SF-RV-regeringens økonomiske politik måske indekvæde et aftalebrud. Det bliver Kommissionen, Ministerrådet, og Domstolen, som bestemmer rammerne for landenes økonomiske politik, ikke landenes parlamenter og vælgerne.
- Automatiske afstraffelser overfører magt og national suverænitæt fra valgte politikere til ansatte embedsmænd og dommere.

De uklare punkter:

- De omtalte "sanktioner" og "korrektionsmekanismer" er ikke defineret eller nærmere beskrevet i den foreløbige aftale.
- Den finanspolitiske aftale bliver indgået af et antal EU-lande, men ikke af alle. Alligevel giver aftalen nye opgaver til Kommissionen, Rådet og Domstolen som er fælles EU-institutioner. Det vil Storbritannien, og eventuelt andre, som ikke tiltræder aftalen, muligvis kunne forhindre.
- I følge kommissionsformanden José Manuel Barroso fortolkning til Politiken

behøver Danmark muligvis ikke indføre en underskudsgrænse i Grundloven. På grund af forbeholdet mot euroen vil Danmark heller ikke kunne straffes for for stort underskud eller gæld.

- En dansk grundlovsændring kræver to Folketingsbeslutninger med mellemliggende valg og en besluttende folkeafstemning. Det vil være en stor politisk opgave at få presset en budgetgrænse ind i den danske grundlov. ♦

Ingen stor bazooka

TOPMØDE. Ud over den besluttede strammeraftale for de 17 eurolande, og andre eventuelt interesserede, blev topmødet den 8.-9. december præget af de beslutninger, som ikke blev truffet for at afhjælpe de akutte gældskriser:

- Intet nyt om Den Europæiske Centralbanks muligheder for at opkøbe og overtage de truede landes gældsbeviser – obligationer.
- Ikke nogen forstærkning af den midlertidige redningsfond, European Financial Stability Facility (EFSF), i de forventningsfulde dele af erhvervspresen kaldet "Big Bazooka," og heller ingen

beslutning om at lade EFSF køre parallelt med den kommende permanente fond, European Stability Mechanism (ESM).

- Ingen beslutning om at lade EFSF fungere som bank og gå uden om Centralbankens forbud imod at opkøbe obligationer (= trykke nye penge).
- Ingen beslutning om fælles Euro-obligationer (Eurobonds). Dette kommer på dagsordenen igen under det danske formandskab i marts.

Topmødet måtte også konstatere, at Finland nok ikke kan gå med til at afskaffe vetoet ved hastebeslutninger om udbetaling af kriselån. I fodnoten til teksten kom således til at stå, at reglerne er lavet "med forbehold for bekræftelse i det finske parlament". ♦

"Ikke en løsning på krisen her og nu"

Forkert definition. Forkerte tiltag. Forstærket teknokratstyre.

Forsøgene til kriseløsning møder kritik af forskere op til det danske formandskab.

FORSKERKRITIK. Beslutningen om en ny strammeraftale for eurolandene og andre interesserede var kun fem timer gammel, da Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) slog dørene op for en ekspertkonference om opgaverne for det danske EU-formandskab.

Jacob Vestergaard, seniorforsker ved DIIS slog tonen an:

»Den nye finansaftale indeholder meget lidt, som vil afhjælpe den krise, vi står i her og nu.«

Finn Østrup, professor på Copenhagen Business School (CBS), fulgte trop, og pegede på, hvad han mente, er en grundlæggende forkert forklaring på krisen.

»Det er den ujævne udvikling af konkurrencekraft, som er problemet, ikke en gældskrise. EU har lavet grundlæggende fejl ved ikke at lade lande og banker falde,

Ansgar Belke, ph.d., økonomi. Professor i makroøkonomi, Universitetet i Duisburg-Essen, rådgiver for EU-Parlamentet, medlem af det uafhængige analysepanel 'ECB Observer'

og ved at insistere på nedskæringer. Det, som behøves nu, er ikke nye mekanismer til at begrænse underskud, men investeringer, som kan skabe vækst,« sagde han.

Ikke for det vi står i nu

Ansgar Belke, professor ved universitetet i Duisburg-Essen og rådgiver for EU-Parlamentets økonomiske og monetære udvalg sagde, at Europa har behov for et ordentligt tilskud af penge her og nu, men konstaterede, at den mulighed lige var blevet afskrevet af topmødet i Bruxelles.

»Kan nedskæringspakker sikre markedets tillid?,« spurgte Belke, og svarede selv:

»En finansunion er noget, man vedtager for at forebygge næste krise, ikke for at løse den, vi står i nu.«

Ben Rosamond, professor ved Center for Europæisk politik ved Københavns Universitet, mente, at krisen grundlæggende

er politisk, og at det, vi nu er vidne til, er en skærpet konflikt mellem marked og demokrati.

Demokratisk elitisme

»Det teknokratstyre, som nu bliver indført i Grækenland og Italien, indebærer ikke et ophør for økonomisk politik. Det indebærer, at en bestemt politik overtager regeringsmagten,« sagde han og påpegede, at EU blev født i slutningen af 1950'erne i en tid, hvor man sagde, at ideologierne var døde, og at Maastricht-traktaten, som lagde grunden til Euroen, byggede på demokratisk elitisme.

Ben Rosamond, EURECO-professor, statskundskab, Københavns Universitet. Redaktør på tidsskriftet Comparative European Politics

»EU har søgt sin legitimitet fra samarbejdets resultater, men i meget lille grad fra beslutningsprocessen. Det, vi oplever nu, er udtryk for en mangel på regeringsførelse,« afrundede Ben Rosamund. ♦

Jacob Vestergaard, ph.d., international politisk økonomi. Seniorforsker, Global økonomi, regulering og udvikling, DIIS

Euroen på vej mod forlis

FOTO: POLIFOTO

En optimal valutazone? Det har eurozonen aldrig været. Det problem har kastet EU ud i sin hidtil værste eksistenskrise, skriver EU-eksperten Derek Beach i denne analyse.

ASSYMETRI. Det grundlæggende problem i den nuværende krise er, at Euroen blev dannet med en række lande, som ikke udgjorde, hvad økonomer kalder en optimal valutazone, hvor udviklingen i økonomierne passer sammen, og hvor landenes op- og nedgangsperioder er i trit med hinanden. Hvis man laver en valutazone i et område, hvor økonomierne ikke passer sammen, skal der være mekanismer, der kan sørge for, at ujævnheder kompenseres.

Dette kan f.eks. ske ved, at folk flytter fra områder med stor arbejdsløshed og nedgang til områder, hvor de kan få arbejde, eller det kan ske ved, at man har en økonomisk union, hvor der overføres penge fra de regioner, hvor det går godt, til hvor det går skidt.

Mere MU end ØMU

Men eurozonen er ikke en optimal valutazone og har ikke de nødvendige mekanismer for at gøre systemet stabilt alligevel. Euroen kaldes for en Økonomisk og Monetær Union (ØMU), men den er i virkeligheden bare en MU, da der ikke findes de overføringsmekanismer, man har i USA eller i andre stater med valutaunioner.

I de første år af Euroen gik økonomien godt i lande som Spanien, med enten små underskud eller ligefrem overskud på

statsbudgettet med tilhørende nedbringelse af landenes statsgæld. Boom-økonomien blev stimuleret yderligere ved et alt for lavt renteniveau, hvilket skabte en enorm boligboble. Med undtagelsen af Grækenland førte de andre lande i Euroens periferi faktisk fornuftige statsfinanser.

I modsætning hertil gik det skidt i Tyskland. Tyskland betalte prisen for genforeningen i slutningen af 90'erne og starten af 00'erne med lav vækst og højt budgetunderskud samt høj arbejdsløshed i øst. I både 2003 og 2004 overskred Tyskland Euroens krav om et budgetunderskud på maksimum 3 procent af BNP. For at komme ud af krisen indførte Tyskland en del arbejdsmarkedsreformer, der gjorde det billigere at producere samtidig med, at der blev lavet en del økonomiske reformer for at nedbringe budgetunderskuddet.

Finanschok fik boblen til at briste

Finanskrisen i 2008 skabte det, som økonomer kalder et "asymmetrisk chok" i eurozonen. Det var asymmetrisk, da det ramte landene meget forskelligt. De sydeuropæiske økonomier gik i stå, da boligboblen brast med stor arbejdsløshed til følge. Lande som Spanien og Irland måtte desuden redde de banker, der var ved at gå fallit på grund af spekulation på

boligmarkedet. Det skabte nye og enorme underskud på statsfinanser.

I modsætning hertil gik det stadig godt i Tyskland, som nød godt af et eksportboom skabt af de konkurrencefordele, som deres reformer i starten af årtiet havde medført.

Denne uensartede økonomiske udvikling ville ikke være et problem, hvis der var en virkelig Økonomisk og Monetær Union (ØMU).

I USA førte afindustrialiseringen af "rustbæltet" i midtvesten for eksempel til massearbejdsløshed i delstater som Michigan og Ohio, som ikke havde mulighed for selv at "stimulere" sig ud af krisen. Men heldigvis var der en række andre mekanismer, der kunne hjælpe. En af mekanismerne var, at folk flyttede til andre steder i USA for at finde arbejde.

Forbundsregeringen hjalp også ved delvist at dække delstaternes høje udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse, genoptræning og sundhedsudgifter for de fattige.

Men i eurozonen mangler disse mekanismer. Det har medført, at finansmarkederne har mistet tillid til, at lande som Italien og Spanien nogensinde vil komme på fode igen, og derved blive i stand til at betale deres gæld tilbage til investorerne.

Nedskæringspolitik

Tyskland har lagt stort pres på særligt Grækenland og Italien for at lave drakoniske nedskæringer i de statslige udgifter, samt for at lave reformer af arbejdsmarkedet for at gøre landene konkurrencedygtige igen.

Problemet er, at de finansielle problemer efter finanskrisen så store, at det formentlig vil kræve nedskæringer i 10-15 år, sideløbende med store reformer af arbejdsmarkedet, at løse problemerne.

Det kan godt være, at disse reformer er nødvendige, men vil folkevalgte politikere være i stand til at føre nedskæringspolitik i så mange år, uden at det fører til kronisk politisk ustabilitet eller det, der er værre?

Og selv om disse reformer kunne gennemføres, risikerer de at dræbe den vækst, der kan betyde, at landene kan få styr på deres statsfinanser.

Resultatet bliver efter alt at dømme det paradoksale, at deres statsfinanser bliver endnu mere belastede end FØR, de startede nedskæringerne.

Stærkere disciplin

Stærkere regler for, hvor meget underskud landene må køre med, er det andet ben af de reformer, som Tyskland har krævet.

Disciplinen i den reformerede stabilitetspagt skal automatiseres for at forhindre, at landene i fremtiden kan bryde reglerne, som Tyskland og Frankrig gjorde det i 2002-03.

Regler mod store underskud skal også indføres i landenes forfatninger ifølge euro-pagten fra december 2011. Det svarer til tilstanden i USA, hvor delstaterne har dette forbud i deres respektive forfatninger.

Men stærkere disciplin løser ikke det grundlæggende problem, at Euroen ikke er en optimal valutazone samtidig med, at der mangler stabiliseringsmekanismer.

Euro-obligationer

Andre forslag på dagsordenen indebærer varierende grader af det, vi kender fra andre økonomiske unioner. Fællesnævneren er, at de indebærer skabelse af mekanismer, som kan flytte penge fra hvor det går godt til hvor det går skidt for at kompensere for den "ikke-optimale" valutaunion.

Det mest radikale forslag på bordet er, at al gæld – eller mere realistisk dele af den – fremover blev udstedt i euro-obligationer. Så ville alle eurolandene hæfte for hinanden. Lande som har problemer grun-

det asymmetriske chok, vil kunne køre med større underskud for at komme ud af krisen, mens regningen betales i fællesskabet – ligesom man kender det i USA.

Men euro-obligationer åbner op for det problem, som kaldes "moral hazard", en situation, som opstår, når en gruppe spiser og betaler sammen, og enkelte gæster bestiller langt mere, end de ville have gjort enkeltvis.

Det er derfor, at den tyske borgerlige regering blokerer for denne løsning.

Konklusionen er, at de tiltag, der er ved at blive gennemført med euro-pagten, ikke vil forbedre Euroens langsigtede stabilitet. Tiltag, som vil kunne redde Euroen på sigt, kan nemlig ikke gennemføres, på grund af tysk modstand.

Det er paradoksalt, at det er tyskerne, som i de seneste år har haft enormt gavn af Euroen. Er det så ikke også rimeligt, at tyskerne betalte en smule af deres gevinster fra Euroen tilbage for at sikre, at systemet bliver stabilt på sigt? ♦

Derek Beach (f. 1970) er ph.d. og lektor i statskundskab ved Aarhus Universitet.

Her forsker han i EU-integration og bagvedliggende dynamikker med fokus på traktatændringer og EU-lovgivning.

Har bidraget til og udgivet adskillige artikler og bøger om EU-integration.

Kortet viser betalingsbalancen ift. BNP for en række europæiske lande i 2010, og kan blandt andet anskueliggøre, hvor store dele af den massive tyske eksport er gået til!"

Kontrolleret græsk fallit

Grækenland står på tærsklen til sammenbrud. Med alt for store udgifter. Med næsten umulige reformer. Og med total afhængighed af udlandet. NOTAT rapporterer fra landet.

ATHEN. Reelt underkastet en kontrolleret fallit ser grækerne frem til endnu et vanskeligt år, der bliver det femte i træk uden økonomisk vækst.

Det økonomiske genopretningsprogram med store lån fra Den Internationale Valutafond (IMF), EU-Kommissionen og Den Europæiske Centralbank – den såkaldte Trojka – har i stedet for at føre til en forbedring, forværret grækernes økonomi.

Nedskrivninger

Der er nu indledt, hvad økonomer kalder kontrolleret fallit, med igangværende for-

handling for at få private investorer, altså hovedsageligt banker, investerings- og pensionsfonde, til at nedskrive værdien af græske statsobligationer.

Allerede i juli vedtog EU-topmødet en nedskæring på 21 procent og i oktober endnu 50 procent, hvorefter man forventer at Grækenland i 2020 kan have nedbragt statsgælden til 120 procent af BNP. Men der skal forhandles helt op til 60-70 procent.

»Indtil midt i januar vil der blive forhandlet om den såkaldte "haircut" af græske statsobligationer, og det giver an-

ledning til at tale om en såkaldt kontrolleret græsk fallit,« forklarer professor i økonomi ved Athens Universitet, Jannis Stourmaras, og fortsætter:

»Det kan medføre store vanskeligheder, hvis den endelig gennemføres, fordi der så vil kunne gå flere år, før Grækenland igen kan komme på det internationale kapitalmarked for at låne.«

Svære reformer

Trojkaens seneste lånepakke – vedtaget på EU-topmødet den 26. oktober – blev vedtaget på betingelse af, at Grækenland

FOTO: POLFOTO

Studerende og lærere i protest mod nedskæringer på uddannelsesområdet i Athen, Grækenland.

Offentligt ansatte

Der er fortsat hen ved en million offentligt ansatte, selvom der ikke er brug for en tredjedel af dem. Nytteløse offentlige selskaber, hvor den overflødige arbejdskraft et stuvet sammen, bliver trods løfter ikke nedlagt. Der gøres i december et forsøg på at afskedige 16.000 af dem ved, at de et år inden pensionsalderen træder tilbage og får 60 procent af deres løn, indtil pensionen kan udbetales. Men det møder foreløbig modstand og kommer næppe til at fungere.

I årtier, hvor de to store partier, socialister og konservative, på skift har styret, er begge ansvarlige for at have sluset de mange ind i det offentlige for at skaffe stemmer. Nu lægges begge partier for had, da de ikke kan fortsætte samme politik, men fyrer folk.

Mens de to partier tidligere fik tilsammen 80 procent af stemmerne, har de nu sammenlagt mindre end 40 procent i henhold til meningsmålinger.

Høje renter og gavmilde pensioner

Trojkaens lånepakke, der skal redde landet fra bankerot, går til at betale den overflødige arbejdskraft i det offentlige samt til offentlige pensioner, der, indtil nedskæringerne startede, blev delt rundhåndet ud til for eksempel kvinder efter kun 15 års arbejde og til de øvrige offentlige pensionister, der for de flestes vedkommende stadig er i halvtredserne.

Resten af de udbetalte lånerater går til afbetaling på gæld med renter, og ikke til at skabe vækst, for eksempel ved at sætte gang i offentlige arbejder, mens bankerne, der får og har fået betydelig statsstøtte, i virkeligheden har standset lån til private virksomheder og bruger den kapital, staten giver dem, til egne forretninger.

Recession og udvandring

Den græske økonomi er gået helt i stå med en recession, ifølge OECD på over 6 procent i år. Det har ikke hjulpet, at der blev skåret kraftigt ned i lønninger og pensioner, både i det offentlige og private, med udsigt til yderligere nedskæringer. Det svækker købekraften, så virksomheder og forretninger lukker i tusindtal.

I det kommende år ventes over en million arbejdsløse. Omkring 500.000 familier har ingen i arbejde, og over 26 procent af befolkningen lever under EU's fattigdomsgrænse. Blandt unge under 30 år er

der 40 procent ledige, og mange af dem søger til udlandet.

Også den danske ambassade i Athen har mange henvendelser fra veluddannede unge grækere, som tænker på muligheder i Danmark, ligesom Norge og Sverige er i søgelyset. Men langt de fleste søger til Australien, så de australske myndigheder ikke længere giver turistvisa til grækere af frygt for, at de bliver.

Ny overgangsregering

Efter de to år ved magten trådte George Papandreous socialistiske regering tilbage, ude af stand til at rette op på økonomien, og overlod ansvaret som ministerpræsident til den tidligere vicepræsident for Den Europæiske Centralbank, Lukas Papademos.

Han har dannet en overgangsregering, støttet af socialister, konservative og et lille højreekstremt parti med rødder i den tidligere militærjunta, hvad der muligvis på grund af krisen ikke giver anledning til det røre, som ellers kunne ventes. Det er meningen, at regeringen skal føre landet til valg 19. februar eller noget senere i foråret.

Den nye regering ventes udelukkende at kunne sikre Grækenland de fortsatte lånerater, der skal redde landet fra direkte bankerot. Regeringen har i december vedtaget det kommende års finanslov, der er forudsætningen for at kunne vedtage den nyeste lånepakke på 130 mia. euro.

Vanskeligt bliver det dog for regeringen at få næste rate af lånet i marts på 80 mia. euro, ikke mindst som følge af den nuværende gældskrise i euroland, som skaber usikkerhed om selve den fælles valuta.

Opbakning bag Euroen

Grækerne bakker stadig med stort flertal op om Euroen, da de ved, det vil betyde fattigdom og afsavn, som kun forudgående generationer kendte, at vende tilbage til den nationale valuta, Drakmeren. Allerede nu er den nuværende minimumsløn skåret ned fra 5.500 til 3.500 kr. med de økonomiske stramminger.

Alligevel er der stadig mere gennemtrængende røster, der mener, det vil være en god løsning at gå tilbage til den nationale valuta og gennemføre de omlægninger, som skal til, på egen, græsk manér, uden hele tiden at blive dikteret fra Berlin og Bruxelles. Dog er det foreløbig røster, de fleste foretrækker at sidde overhørig. ♦

gennemfører strukturelle omlægninger med gennemgribende reformer, så landets økonomi igen kan blive konkurrencedygtig. Men foreløbig er intet ført igennem, da alle indgreb møder voldsom modstand.

Ingen synes indstillet på at ville opgive tilkæmpede goder og privilegier, så der svares igen med strejker og demonstrationer, som tit uddarmer sig til voldsomme gadekampe og korporlige angreb på politikere.

Den omfattende skatteundvigelse får lov til at fortsætte, og staten ødsler videre, så dens udgifter er større end indtægterne. Der er problemer, hver gang en lånerate fra Trojkaens hjælpepakke skal udbetales, fordi det konstateres, at ingen af betingelserne reelt er opfyldt, men blot vedtaget på papiret.

Månedens interview:

Demokratiets tilstand

NOTAT tager pulsen på demokratiets tilstand – i Danmark og Europa. Vi interviewer en person, som på den ene eller anden måde har gjort sig tanker om, hvordan det går med den demokratiske debat og borgernes indflydelse på samfundsudviklingen.

Spekulationens månemænd

Vi skal tænke mere over, hvad penge er, hvad de betyder og over, hvem der producerer dem. Det mener pengesociologen Ole Bjerg er den vigtigste lektion i den nuværende krise.

PENGE. »Jeg savner nogle politikere, der ser krisen som en enestående mulighed for at skabe noget nyt. Det er jo ikke sådan, at vi havde et perfekt økonomisk system indtil 2008, hvor det så brød sammen. Vi havde et system, der producerede en masse problemer. Ulyghed, klimaproblemer og alt for meget vækst. Der savner jeg, at man politisk er i stand til at sige: Kan vi formulere nogle positive ting, der kan ligge på den anden side af et kollaps?«

Ole Bjerg er den helt rigtige person at snakke med, hvis man interesserer sig for, hvad der er op og ned i den økonomiske krise. Han interesserer sig levende for, hvad penge egentlig er for en underlig størrelse, og han kan se en lang række demokratiske problemer i den måde, vi tænker økonomi, penge og finanspolitik i dag. Ikke mindst i eurodebatten.

Et politisk spørgsmål

Penge skal være et politisk spørgsmål. Det er et gennemgående tema da NOTAT møder Ole Bjerg i hans lejlighed på Nørrebro. Den sikre hverdagserfaring af, at penge da bare er penge, er begyndt at smuldre, da vi kommer ind på den tidligere græske premierminister:

»Da Papandreou varslede en folkeafstemning om EU's spareplaner, så blev jeg helt sådan... yes, fedt, altså. Det tankevækkende var, at Merkel og Sarkozy faktisk blev ægte overraskede. Ofte har man en fornemmelse af, at politikerne har forudset de mulige udfald. Her blev det ikke A eller B, men noget helt syttende – det var helt uden for. Det, der kom bag på dem, var, at han insisterede på at politisere noget, som de betragtede som apolitisk og nødvendigt.«

Penge er ikke hvad de har været

Forløbet siger noget om, at der er sket en drastisk ændring af vores pengesystem i de seneste år. Hvor staten tidligere havde monopol på at udstede penge, er det nu blevet normalt, at bankerne sender penge ud i samfundet i form af lån. Kreditpenge, kalder Ole Bjerg dem.

»Med Eurokrisen har man fået det fremstillet som om, at hele Europa er i samme båd og at vi alle sammen taber, hvis Euroen bryder sammen. Det tror jeg ikke en skid på. Jeg tror, at der er nogle klasser i Europa, der taber på det. Men der kan meget vel være nogen, der vinder på det.«

BLÅ BOG

Ole Bjerg (f. 1974) er ph.d. i sociologi – og ekspert i penge.

Han er ansat som lektor ved Institut for Ledelse, Politik og Filosofi ved Copenhagen Business School, hvor han blandt andet forsker i penge og kapitalisme, samt filosofien og sociologien i penge.

Hans seneste forskning i forholdet mellem afhængighed og kapitalisme har blandt andet resulteret i bogen "Poker – The Parody of Capitalism" fra 2011 og artiklen "For tæt på kapitalismen" fra 2007.

i økonomien på en måde, der gør, at de finansielle markeder genvinder tilliden til Italien, Grækenland og de andre. Det er jo ikke sådan, at ECB siger, at så sætter vi bare renten til det her, eller printer nogle flere penge. De skal have de finansielle markeder med på spøgen. De har gjort sig afhængige af dem. Man skal gøre sig lækker for dem. Det er jo en kæmpe omvæltning.«

»Det bliver helt bizart, når man siger, at man er bange for, at de private kreditvurderingsbureauer skal ændre Tysklands AAA status. Hvis de gør det, kan det have kæmpe konsekvenser for hele Europa. Det er varvid!«

Lokale alternativer

For mange forskere stopper interessen for deres felt ved analysen, men Ole Bjerg er også i høj grad optaget af, hvad man kan gøre rent praktisk. Blandt andet har han været med til at formulere et projekt, der går ud på at indføre en lokal møntfod på Jægersborggade i København. Pengene skulle, med henvisning til finanskrisens første offer, skæres i islandsk drivtømmer og udsmykkes af lokale kunstnere.

Lokal valuta på Jægersborggade – hvad går det ud på?

»For det første går det ud på overhovedet at få folk til at stoppe op og tænke: "Hold da op, det var godt nok nogle mærkelige penge". Så køber de en kop kaffe, og så tænker de: "Det virker – det var da underligt". Og så tænker de måske det samme om almindelige penge. Og hvad så med dem i banken? Målet er at få sat gang i en refleksion over, hvad penge er.«

Det er også Ole Bjergs opfordring til Occupy-bevægelserne. Lav jeres egne Occupy-penge! Han ser det som en oplagt mulighed for at gøre kritikken af finanskapitalismen konkret.

Euroen i krise

Hvad mener du om Euroen, der jo er alt andet end en lokal valuta?

»Med Eurokrisen har man fået det

fremstillet som om, at hele Europa er i samme båd, og at vi alle sammen taber, hvis Euroen bryder sammen. Det tror jeg ikke en skid på. Jeg tror, at der er nogle klasser i Europa, der vil tabe på det. Men der kan meget vel være nogen, der vinder på det. Det kunne for eksempel være udkantssområderne.«

Ole Bjerg sammenligner udviklingen i europrojektet med at køre i en bil med 80 km/t og så kunne høre ting, der rasler, og mærke forhjulet slingre. Og så sætte farten op til 130 km/t i håbet om, at det vil få problemet til at forsvinde.

»Nu sætter vi farten op, nu begynder vi at skabe en fælles skatte- og finanspolitik. Der tænker jeg, hold da op, det er godt nok dristigt. Jeg er meget skeptisk over for den her løsning. Der har vi i Danmark – vi er en meget åben eksportøkonomi – nogle muligheder for netop at gå forrest. Til at blive et sted, hvor politiseringen af pengene og åbningen over for alternativer faktisk kunne komme fra det politiske system. Hvor man ikke bare lader folket stå alene med kritikken. Kunne vi finde nogle andre løsninger?«

Folkets bank

En løsning kunne være et opgør med det penge- og banksystem, vi har i dag. For eksempel ved at etablere en offentligt ejet bank.

»Jeg synes, det er bizart, at privatpersoner kan låne penge til staten ved at købe statsobligationer. Men vi kan ikke låne penge af staten. Bankerne får reelt et kæmpe statstilskud ved, at de har adgang til meget billige lån fra nationalbanken. Hvorfor skal vi have den løsning? Det har på et tidspunkt været sådan, at den private banksektor gav mening. Hvor de her kreditpenge har været et supplement til statspengeproduktionen. Men nu er bankpengene det dominerende. Så har den bankmodel måske udspillet sin samfundsnyttige rolle.« ♦

»Hvis man går 40 til 50 år tilbage, så var produktionen af penge og priserne på penge underkastet en langt større statslig og demokratisk kontrol: Det var op til staten at sige, hvor mange penge, skal der være i samfundet, hvornår skal vi hæve og sænke renten. I takt med, at man har overlagt pengeproduktionen til bankerne, så har man også overleveret denne her kontrol med pengene.«

Månen vokser

Pengesociologen fremmaner et billede af staten som jorden og de finansielle institutioner som månen. Sådan plejede det at være, men tingene har ændret sig.

»Der er blevet pumpet så mange kreditpenge ud i økonomien, at det nu er den politiske jord, der drejer rundt om den finansielle måne. Se på hvordan den Europæiske Centralbank (ECB) – og EU i det hele taget – forsøger at intervenere

TALERSTOLEN

Af Ole Christensen,
medlem af
EU-Parlamentet (S)

En ny fælles europæisk fiskeripolitik

Det er en spændende tid, vi går i møde på fiskeriområdet. EU's fælles fiskeripolitik vil få en grundig overhaling over det kommende års tid. Og som formandskabsland for EU vil Danmark i første halvår af 2012 spille en central rolle i reformprocessen ved at sidde for bordenden og styre drøftelserne i Ministerrådet.

Baggrunden for reformen af fiskeripolitikken skal findes i 2009, hvor Kommissionen konkluderede, at fiskeripolitikken vigtigste formål ikke opfyldes: Fiskebestandene er overfiskede, dele af fiskerflåden er i en sårbar økonomisk situation trods betydelig statsstøtte, arbejdspladserne i fiskerierhvervet er ikke attraktive, og situationen er usikker for mange af de kystsamfund, der er afhængige af fiskeriet.

Det var på denne baggrund, at Kommissionen i sommer fremlagde dens udspil til en ny fiskeripolitik. Et centralt element i reformen er en omfattende omlægning af kvotesystemet. Det er stærkt inspireret af den danske tilgang til fiskeri. Man vil indføre et totalforbud mod udsmid, og kvotesystemet indeholder et skifte fra landingskvoter til fangstkvoter. Dermed skal fiskerne tage alt, hvad de fanger med i land og afskrive det på kvoterne.

Der vil også være krav om fuld fangstdokumentation, hvor man bl.a. kontrollerer ved hjælp af videoovervågning, at fiskerne ikke smider fisk ud igen.

Endelig er det vigtigt, at der udvikles en ny generation af bæredygtige fiskeriaftaler med tredjelande. De skal sikre, at der opnås en mere bæredygtig forvaltning af fiskeressourcerne, hvor EU-fartøjer kun fisker ressourcer, som partnerlandet ikke kan eller vil fiske selv.

Jeg er positivt stemt over Kommissionens udspil. Det indeholder mange progressive elementer, inspireret af danske tilgange til forvaltningen af fiskeriet, og det lægger et ambitiøst fundament for den videre arbejdsproces i EU.

Nu håber jeg, at Rådet og Parlamentet fortsætter de gode takter, som Kommissionen har lagt for dagen. Med Danmark i førersædet i Rådet, mener jeg, vi har det bedste udgangspunkt for en fremtidig fiskeripolitik bestående af bæredygtigt fiskeri, en konkurrencedygtig og levende fiskerisektor samt retfærdige fiskeriaftaler med tredjelande.

Uenighed om atom-sikkerhed

EU-Kommissionen mener, at de 143 atomkraftværker i unionen er så sikre, at de ikke vil opleve en ulykke som den i Fukushima. Det oplyser EU-observer den 25. november 2011.

Meldingen bygger på rapporter fra de 14 medlemsstater, der har atomkraftværker. Den endelige rapport vil dog først foreligge i juni 2012.

Andre er mere kritiske. Det ses i artiklen »A-kraftværker kan ikke modstå terror« i Jyllands-Posten den 24. november 2011. Greenpeace gør her opmærksom på, at hele 19 atomkraftværker ligger mindre end 30 kilometer fra byer med over 100.000 indbyggere. Og EU-chefen i Dansk Energi, Ulrich Bang, siger, at kun tre af de 143 anlæg er sikrede mod terror og flystyrt. Det er tre nybyggede anlæg, ét i Finland og to i Frankrig. Se artiklen »Kommissionen tilfreds med atom-sikkerhed« på Notat.dk

Borgerlige unge vil genforhandle EU-regler

Unge fra de borgerlige partier er stærkt kritiske overfor EU. Det fremgår af artiklen »Krisen får borgerlige unge til at vende EU ryggen«, i Berlingske den 21. november 2011.

Artiklen bygger på spørgsmål til medlemmer af hovedbestyrelserne i ungdomsforeningerne hos Venstre, Konservative, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance. Af de 54 adspurgte ønsker hele 78 procent, at den danske regering skal bede om en genfor-

handling af Danmarks tilknytning til EU. Og hele 93 procent mener ikke, at medlemskab af Euroen vil være til gavn for dansk erhvervsliv.

Også den konservative formand, Lars Barfoed, er betænkelig. Han har forud for topmødet advaret regeringen mod at give EU beføjelser til at blande sig i medlemslandenes finanslove. Det oplyser Berlingske den 8. december 2011 i artiklen »Barfoed vil genoplive Fædrelandenes Europa«.

Se artiklerne »Borgerlige unge ønsker genforhandling af EU-regler« og »Lars Barfoed frygter, at EU får for megen magt« på Notat.dk

Patentdomstol kan føre til folkeafstemning

Ifølge Politiken den 27. november 2011 har Folketingets Europaudvalg givet Ole Sohn mandat til at sige ja til en særlig EU-domstol, der kan tage stilling i patentsager. Det betyder, at man kan få et fælles EU-patent, og at de virksomheder, der søger patent, kun skal gøre det ét sted.

Men da domstolen overfører suveræniteten fra Danmark til EU, skal den vedtages efter Grundlovens § 20. Og hvis ikke mindst 150 af Folketingets medlemmer stemmer ja, skal den sendes til folkeafstemning. Det kræver både Dansk Folkeparti og Enhedslisten.

Imens Dansk Industri er begejstret for tanken, går Advokatrådet imod. Rådet mener, at det fælles patent vil være til skade for små og mellemstore virksomheder.

Se artiklerne »Får vi afstemning om patenter?« og »Advokatrådet går imod patentdomstol« på Notat.dk

Derfor bliver TV2 dyrt

Fra 2012 skal seerne betale ekstra for at se TV2. For de fleste vil den ekstra pris være 35 kroner om måneden. Og det er helt unødvendigt, siger professor i medievidenskab Frands Mortensen til Jyllands-Posten i artiklen »Forsker: TV kunne være billigere«, der stod i bladet den 21. november 2011.

Hvis man blot hæver licensen med 5 kroner om året, vil man ikke alene kunne skaffe TV2 de nødvendige ekstra indtægter. Man vil også spare en masse besvær, siger medieforskeren.

De nye regler for TV2 blev vedtaget ved et medieforlig i 2009, der var stærkt påvirket af, at kammeradvokaten sagde, at reglerne skulle laves om, hvis Danmark skal undgå en retssag ved EU-Domstolen. Men bekymringen var ubegrundet, siger Frands Mortensen. Han siger til Jyllands-Posten, at EU-Kommissionen i mindst 20 sager har godkendt, at public service-stationer har modtaget licens og samtidig fået indtægter fra reklamer.

Se artiklen »EU står i vejen for TV2-licens« på Notat.dk

Klart svensk nej til Euroen

En meningsmåling fra det svenske institut Skop viser, at hele 88 procent af de adspurgte siger nej til, at Sverige skal gå ind i Euro-samarbejdet, mens færre end 10 procent siger ja til Euroen. Så sent som i november 2009 stod tilhængere og modstandere lige med 48 procent.

Men Sverige har også klaret sig godt. Sammenlignet med Euro-landene har Sverige siden 2000 haft en årlig vækst, der har ligget 1,5 procent over Eurolandene. Det oplyser Politikens erhvervsredaktør Tage Otkjær den 7. december 2011 i artiklen »Eurozonen savner finansiell koordination – og et nyt mål«. Otkjær mener, at Sverige har klaret sig så godt, fordi landet ikke har været bundet til Euroen, men har ført en helt selvstændig valutapolitik.

Se artiklerne »Klart svensk nej til Euroen« og »Eurolandene halter bagefter« på Notat.dk

Af **Bendt Bendtsen**,
medlem af
EU-Parlamentet (K)

Kina-forholdet er vigtigere end nogensinde

Forholdet mellem EU og Kina er mere aktuelt end nogensinde før. Landets politiske og økonomiske vægt bliver bare større og større. EU er stadig verdens største økonomi, men vi vil blive overhalet af Kina om få år.

Ikke mindst Kinas offensive udenrigspolitik, hvor statsstøttede virksomheder investerer massivt i andre lande, giver Kina stor indflydelse. Det er kun ti år siden at begrebet BRIC-landene blev lanceret af investeringsbanken Goldman Sachs som en anerkendelse af, at det var i Brasilien, Rusland, Indien og Kina, at væksten ville ligge i de kommende år.

I min tid som minister har jeg været på flere delegationsrejser i Kina og har, i forbindelse med disse, oplevet den store fremgang, selvom rejserne blev foretaget med korte mellemrum. Man gør klogt i ikke at undervurdere den indflydelse, som Kina kan få på resten af verden. Denne indflydelse udmønter sig også i politisk indflydelse, hvor Kinas manglende stillingtagen til korrupte regimer samt dets eventuelle udbredelse af egen kultur kan få store konsekvenser for værdier som demokrati og ytringsfrihed i verden.

En stor udfordring er Kinas handelspolitik. Der findes eksempler på, at Kina kræver, at europæiske virksomheder producerer i Kina, hvis de vil sælge til det attraktive kinesiske marked. Det betyder, at arbejdspladser flytter ud af Europa. Der findes også eksempler på, at kinesiske statsstøttede virksomheder vinder offentlige udbud i europæiske lande, fordi de kan tilbyde en lav pris som følge af den store statsstøtte.

På disse områder skal vi i Europa tænke over, hvordan vi tilpasser os den nye virkelighed.

Det gør vi bedst ved at deltage aktivt i EU-samarbejdet. Et lille land som Danmark kan ikke alene gøre meget i forhold til Kina, når der er en reel fare for, at vi får en global handelskrig i løbet af det kommende årti.

Igennem EU skal Danmark derfor arbejde for, at vi ikke vedtager protektionistiske tiltag i EU. Det kan blive meget svært, da lande som Tyskland og Frankrig bliver stadig mere bange for den fremtidige udvikling. Områder som forskning, klima og landbrug er på EU-plan i reel fare for at udvikle sig i en meget protektionistisk retning. Vi skal derfor som danskere holde på vores værdier og klø på.

Har EU svar på krisen?

Torsdag den 12. januar kl. 19-21.30

Wegeners Gård, Vesterbrogade 60A, Kbh. V.

Hvad er krisens årsager? Hvad er EUs løsninger? Peger de ud af krisen?

Sony Kapoor fra tænketanken Re-Define, som har beskæftiget sig indgående med eurokrisen, giver et bud.

Derefter debat mellem et **panel af danske politikere**.

Estland, Letland og Litauen

8-dages bustur med tre afgang 4. maj, 18. maj og 8. juni 2012.

Det er en enestående kultur- og studierejse, hvor vi bliver klogere på de tre baltiske lande. Deres nyere og ældre historie, samfund, økonomi og politik i de tre lande, mindretalsspørgsmålet, som virkelig fylder meget i disse lande, EU medlemskabet og de tre landes forskelligheder.

Under turen vil der i bussen blive orienteret om landenes og byernes udvikling. Vi vil møde lokale, der fortæller om landene og der bliver guidede byvandring. På hjemturen oplever vi den meget smukke sejltur ind i Stockholms skærgård.

Prisen er 5.650 kr. (medlemmer af DEO kun 5.450 kr.) Prisen inkluderer busrejse, 5 overnatninger i dobbeltværelse på hotel med morgenmad, færgebilletter samt 2 overnatninger i 4 køjes kahytter, 2 middage og en frokost. Tillæg for enkeltværelse på hotellerne 900 kr. Tillæg for 2-køjes kahyt på færgerne 380 kr. pr. person.

Vi kører fra Randers, over Fyn, Høje Tåstrup, Karlshamn-Klaipeda og hjem via Tallinn-Stockholm. Der bliver to overnatninger i Vilnius to i Riga og en i Tallinn. Derudover bliver der to overnatninger på færger.

Der er også ture til Krakow, Dresden, Strasbourg og Bruxelles.

Læs om de indholdsrige ture på www.deo.dk

Se program og tilmeld dig på www.deo.dk eller telefon 70 26 36 66

Redaktion: NOTAT, Christiansborg, 1240 København K. redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Michael B. Lauritsen (ansv.), Rasmus Nørlem Sørensen, Anders Holst Bundgaard, Kasper Søndergaard, Staffan Dahllöf, Andreas Bay-Larsen, Finn Ellegaard, Thomas Jensen, Andreas Marckmann Andreassen, Sofie Bøgelund Kristensen, Sven Skovmand og Sisse Møller Møller.

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO. FORSIDE: Craig Stephens

Abonnement: NOTAT, Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk CVR nr.: 18411008

Lay-out og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

NOTAT
- magasin om Demokrati & Europa

De tre vise mænd er tilbage – og denne gang er de sure

Det skete i disse dage for ni år siden, at det europæiske samarbejde nedkom med euroen.

GAMMELKLOG. Den 1. januar 2002 kom eurosedler og mønter på gaden for første gang. Og Europas tre vise mænd rejste sig fra deres skriveborde og velsignede den nytilkomne. Den store tyske filosof Jürgen Habermas har altid været en varm tilhænger af EU, som han har store forhåbninger til vil redde os fra nationalstatens svøbe og bringe demokratiet ind i en ny æra.

Den tidligere formand for EU-Kommissionen, Jacques Delors, der regnes for Euroens fader, var stolt af sin skabning. Og paven fik indført den nye møntfod i en særlig version, hvor Johannes Paul II's antræk nu pryder de otte forskellige mønter.

Habermas slog i bordet

Efter eurokrisens alvorlige tilspidsning, der har ramt særligt Grækenland og Italien, blev to demokratisk valgte regeringer væltet og erstattet af teknokrater. Det demokratiske problem i den slags tiltag fik den nu 83-årige Habermas til at fare af sted til en konference i Paris og slå i bordet.

»Nu er det nok!« udbød han vredt fra talerstolen og slog i bordet.

»Jeg fordømmer de politiske partier. Vores politikere har længe været ude af stand til at stræbe efter noget som helst andet end at blive genvalgt. De har ingen politisk substans overhovedet, ingen overbevisninger,« lød det agiteret fra den store tænker, der udtrykte en dyb bekymring over, at EU's ledere ikke føler sig forpligtet til at forsvare demokratiet og inddrage befolkningerne i løsningen af krisen.

86-årige Jacques Delors er også sur. Han er meget langt fra tilfreds med, at man ikke har forvaltet hans europrojekt ordentligt.

»Det er ikke kun et spørgsmål om penge. Jeg sagde alle disse ting, men jeg blev ikke

hørt. Jeg blev slået,« sagde han i et interview med The Telegraph den 2. december.

Bare rolig: Jesus klarer ærterne

Kun paven på 84 år læner sig tilbage i stolen og venter på en løsning. Ifølge det religiøse magasin The Real Truth er der nemlig ikke den store grund til at hidse sig op over eurokrisen:

»Kun Kristus' genkomst (...) vil løse menneskehedens problemer. Til den tid vil den finansielle regulering være rimelig og retfærdig. Denne snarligt kommende superregering vil sikre velstand for alle.«

Rasmus Nørlem Sørensen

